

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 145/2025-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Miroslava Duriša a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Danielom Tarbajom, Zámocká 28, Stropkov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13Csp/36/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13Csp/36/2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **1 371,80 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 145/2025-13 z 11. marca 2025 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľov doručенú mu 20. januára 2025, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní označenom v záhlaví. Zároveň navrhujú,

aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov a priznal im finančné zadosťučinenie 400 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti, predložených príloh a spisu okresného súdu vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou doručenou okresnému súdu 3. marca 2021 proti žalovanému dodávateľovi domáhali určenia neprijateľnosti zmluvných podmienok a priznania primeraného finančného zadosťučinenia. Po doručení žaloby a vyjadrení podľa § 167 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) 11. júna 2021 okresný súd oznámil 22. novembra 2023 stranám sporu, že rozsudok vo veci bude verejne vyhlásený 12. decembra 2023 (za účasť na verejnom vyhlásení rozsudku bola právnenému zástupcovi sťažovateľov priznaná odmena a náhrada za cestovné a stratu času). Z dôvodu nečinnosti okresného súdu sťažovatelia podali 19. decembra 2024 sťažnosť predsedovi okresného súdu. Ten ich v odpovedi vyrozumel, že okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom bez nariadenia pojednávania 12. decembra 2023, ktorého písomné vyhotovenie bolo expedované 17. januára 2025. Rozsudok bol sťažovateľom doručený 20. januára 2025 a 11. februára 2025 nadobudol právoplatnosť. Uznesenie o výške trov konania zo 7. marca 2025 nadobudlo právoplatnosť 29. marca 2025.

II.

Argumentácia sťažovateľov

3. Podstatou argumentácie sťažovateľov je námietka, že okresný súd až po dvoch rokoch a deviatich mesiacoch od začatia napadnutého konania rozhodol verejným vyhlásením rozsudku bez nariadenia pojednávania, pričom dovtedy vykonal iba doručenie žaloby a vyjadrení stranám. Písomné vyhotovenie rozsudku následne doručoval stranám až po viac než jednom roku. Napadnuté konanie nebolo v čase podania ústavnej sťažnosti ani po štyroch rokoch právoplatne skončené. Podľa ich názoru okresnému súdu nič nebránilo rozhodnúť v primeranej lehote, keďže prerokúvanú vec nemožno hodnotiť ako skutkovo, procesne či právne zložitú. Pripomínajú, že súčasťou práva na konanie bez zbytočných prieťahov je aj písomné vyhotovenie rozsudku a jeho expedovanie adresátom v primeranej lehote.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

4. Predseda okresného súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázal na vyjadrenie zákonného sudcu, ktorý upriamil pozornosť na skutočnosť, že ústavná sťažnosť bola podaná až po doručení rozsudku právnenému zástupcovi sťažovateľov, ktorý medzitým nadobudol právoplatnosť, a okresný súd následne rozhodol aj o výške trov konania. Skutočným účelom ústavnej sťažnosti tak nie je náprava, ale bola podaná samoúčelne na účel dosiahnutia zisku, resp. náhrady trov právneho zástupcu sťažovateľov (ktorá môže niekoľkonásobne prevyšovať hodnotu a význam konania vo veci samej). V tejto súvislosti odkazuje na judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa podania ústavnej sťažnosti v krátkom čase po podaní sťažnosti predsedovi súdu (II. ÚS 541/2021), „oneskoreného“ podania sťažnosti predsedovi súdu (III. ÚS 240/2021, IV. ÚS 129/2022, III. ÚS 494/2021, I. ÚS 484/2021), ako aj jeho pochybností o potrebe priznať sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie (III. ÚS 494/2021, III. ÚS 533/2021) či náhradu trov konania (III. ÚS 240/2021).

5. Dĺžku napadnutého konania ovplyvnili pochybnosti o splnení podmienok na prejednanie veci bez nariadenia pojednávania (§ 297 CSP), obmedzenie objektívnej možnosti verejného prejednania opatreniami v boji s pandémiou COVID-19, množstvo pridelených vecí na rozhodnutie zákonnému sudcovi, ako aj zdravotné prekážky na jeho strane. Zákonný sudca zároveň spochybňuje význam sporu pre sťažovateľov, poukazujúc na to, že na okresnom súde podali viac ako 40 žalôb, ako aj na skutočnosť, že predmet sporu nepatrí medzi citlivé konania vyžadujúce si osobitný prístup. Podľa jeho názoru vec možno považovať za právne zložitú, o čom v neposlednom rade svedčí aj návrh okresného súdu na začatie konania o súlade právnych predpisov týkajúci sa neobmedzenej prípustnosti žalôb o určenie neprijateľnosti zmluvných podmienok zo 14. novembra 2024 (PL. ÚS 5/2025). Pripomína, že v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) v civilných veciach dĺžka súdneho konania na jednom stupni v trvaní dvoch až troch rokov v závislosti od povahy veci nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu ústavnej sťažnosti sťažovateľov, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

7. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

8. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany v spore a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP k obsahovo totožnému právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

9. V záujme zachovania kontinuity jeho rozhodovacej praxe ústavný súd prihliadol aj na skutočnosť, že o obdobných ústavných sťažnostiach podaných proti postupu okresného súdu v rovnakom type konania trvajúcim tri až štyri roky už rozhodoval napr. vo veciach vedených pod sp. zn. I. ÚS 346/2024, IV. ÚS 512/2024, III. ÚS 625/2024, III. ÚS 526/2024, IV. ÚS 517/2024).

10. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci –ústavný súd dospel k záveru, že rozhodovanie o žalobách v oblasti tzv. spotrebiteľského práva tvorí pomerne rozšírenú a bežne prejednávanú agendu všeobecných súdov. Ústavný súd v prerokúvanej veci neidentifikoval prvok skutkovej alebo právnej zložitosti veci, o čom v neposlednom rade svedčí aj samotné verejné vyhlásenie rozsudku bez uskutočnenia verejného pojednávania vydaného len na základe písomných podaní strán sporu. Odkaz zákonného sudcu na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov zo 14. novembra 2024 nevníma ako spôsobilý ospravedlniť jeho postup v napadnutom konaní, keďže vo veci meritórne rozhodol takmer rok predtým 12. decembra 2023. V uvedenej veci nejde o zjavne privilegovaný typ konania (napr. úprava práv a povinností k maloletým, odmena za výkon závislej práce, veci týkajúce sa osobnej slobody a pod.). Ústavný súd konštatuje, že ani správanie sťažovateľov neprispelo k doterajšej dĺžke a priebehu napadnutého konania.

11. Pri hodnotení postupu okresného súdu ústavný súd predovšetkým zo súdneho spisu ustálil, že napadnuté konanie trvalo od doručenia žaloby sťažovateľov 4. marca 2021 do právoplatnosti rozhodnutia o výške náhrady trov konania 29. marca 2025, teda štyri roky. Neobstojí obrana okresného súdu s odkazom na judikatúru ESLP, podľa ktorej trvanie súdneho konania na jednom stupni v rozsahu dvoch až troch rokov nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Uvedený záver sa totiž posudzuje vždy so zohľadnením konkrétnych okolností veci. V aktuálne prerokúvanej veci síce trvanie napadnutého konania zásadne neprekročilo uvedený časový interval, v každom prípade ústavný súd zohľadnil, že vo veci okresný súd vychádzal len z listinných dôkazov predložených stranami a rozhodol bez verejného pojednávania, teda nevykonával žiadne dokazovanie. Celkové trvanie napadnutého konania (4 roky) takto bolo spôsobené výlučne nečinnosťou okresného súdu, najmä od doručenia dupliky žalovaného 11. júna 2021 do oznámenia o verejnom vyhlásení rozsudku 22. novembra 2023 v trvaní 2 rokov a 5 mesiacov a od jeho verejného vyhlásenia 12. decembra 2023 do jeho písomného vyhotovenia a následného zaslania sťažovateľom 17. januára 2025 v trvaní viac než 1 roka (spolu 3 roky a 5 mesiacov).

12. Pokiaľ ide o odkaz zákonného sudcu na vysoký počet vecí, v ktorých mal povinnosť rozhodnúť ešte pred vecou sťažovateľov, ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní. Rovnaký záver vyplýva aj z judikatúry ESLP, v zmysle ktorej je na členských štátoch, aby organizovali svoje právne systémy takým spôsobom, aby zaručili rozhodnutie o veci v primeranej lehote, preto nadmerné pracovné zaťaženie nemožno vziať do úvahy (porov. *Vocatur* proti Taliansku, rozhodnutie z 24. 5. 1991, séria A č. 206-C, § 17; *Cappello* proti Taliansku, rozhodnutie z 27. 2. 1992, séria A č. 230-F, § 17; sťažnosť vo veci *Bieliński* proti Poľsku, č. 48762/19, rozhodnutie z 21. 7. 2022, § 46). Obdobne aj obmedzenia, ktoré si vyžiadala pandémia COVID-19, môžu mať nepriaznivý vplyv na vybavovanie vecí vnútroštátnymi súdmi, hoci to v zásade nemôže zbaviť štát všetkej zodpovednosti za nadmernú dĺžku predmetného konania (sťažnosť vo veci *Q and R* proti Slovinsku, č. 19938/20, rozhodnutie z 8. 2. 2022, § 80). V prejednávanej veci pritom okresný súd napokon meritórne rozhodol bez potreby nariadenia verejného pojednávania.

13. Na podklade uvedených skutočností ústavný súd identifikoval v postupe okresného súdu nečinnosť, ktorej následkom bolo v napadnutom konaní porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto rozhodol v súlade s čl. 127 ods. 2 prvou vetou ústavy a § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

14. V čase rozhodovania ústavného súdu bolo v napadnutom konaní právoplatne rozhodnuté o merite veci aj o výške náhrady trov konania. Vychádzajúc z uvedeného zistenia, ústavný súd požiadavke sťažovateľov, aby podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prieťahov, nevyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

15. Sťažovatelia sa v ústavnej sťažnosti domáhajú, aby ústavný súd priznal každému z nich primerané finančné zadosťučinenie 400 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu o obdobných ústavných sťažnostiach sťažovateľov zastúpených rovnakým právnym zástupcom je zrejmé, že ak podali ústavnú sťažnosť v čase, keď okresný súd o ich žalobách už meritórne rozhodol, považoval za dostatočné pre ochranu práv sťažovateľov vysloviť porušenie ich označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní a dodatočnú ochranu v podobe priznania finančného zadosťučinenia nepovažoval za potrebnú (porov. IV. ÚS 512/2024, III. ÚS 625/2024, I. ÚS 346/2024). Sťažovatelia podali ústavnú sťažnosť 20. januára 2025, práve v deň, keď ich právnenému zástupcovi bolo doručené písomné vyhotovenie rozsudku verejne vyhláseného 12. decembra 2023 (na ktorom bol prítomný substitút ich právneho zástupcu), preto tejto časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sa sťažovatelia domáhajú priznania primeraného finančného zadosťučinenia, ani v prejednávanej veci nevyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

16. Ústavný súd, vychádzajúc z § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), priznal podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažovateľom náhradu trov konania z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2024 (príprava a prevzatie veci) v hodnote 343,25 eur vrátane režijného paušálu v hodnote 13,73 eur a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2025 (písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote 371 eur režijného paušálu v hodnote 14,84 eur. Právny zástupca v konaní pred ústavným súdom zastupoval dvoch účastníkov (spoločné úkony) napadnutého konania, preto bolo potrebné aplikovať § 13 ods. 2 vyhlášky a odmenu za každý úkon právnej služby pri druhej sťažovateľke znížiť o 50 %.

17. Vypočítanú náhradu trov sťažovateľov ústavný súd zvýšil podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, pretože právny zástupca je platiteľom tejto nepriamej dane. Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“), v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Keďže daňová povinnosť právnomu zástupcovi sťažovateľa vznikla dňom dodania služby (§ 19 ods. 2 zákona o DPH), pri úkonoch právnej služby realizovaných a vyúčtovaných do 31. decembra 2024 ústavný súd použil sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 20 % a pri úkonoch právnej služby realizovaných od 1. januára 2025 sadzbu dane vo výške 23 %. Priznaná náhrada tak predstavuje sumu celkom 1 371,80 eur (bod 2 výroku tohto nálezu).

18. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

19. K tvrdeniu okresného súdu, že v predmetnej veci absentujú mimoriadne dôvody na náhradu trov konania sťažovateľov, smerujúcemu k požiadavke nepriznať im túto náhradu ústavný súd pripomína, že dôvodom podania ústavnej sťažnosti bol nie optimálny postup okresného súdu v napadnutom konaní, ktorý napokon ústavný súd vyhodnotil ako porušujúci označené práva sťažovateľov, ako aj § 34 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyžadujúci povinné právne zastúpenie osoby podávajúcej návrh na začatie konania pred ústavným súdom vrátane ústavnej sťažnosti. Európsky súd pre ľudské práva v rozsudku z 15. októbra 2024 vo veci Moskalj proti Chorvátsku (sťažnosť č. 60272/21) vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prístup k súdu nepriznaním jej náhrady trov právneho zastúpenia za podanie ústavnej sťažnosti v konaní, v ktorom namietala neprimeranú dĺžku (iného) konania. Podľa ESĽP riziko akéhokoľvek omylu, ktorého sa dopustí orgán verejnej moci, musí znášať sám štát a chyby (za ktoré možno považovať aj zlú organizáciu súdneho systému tohto štátu) sa nesmú naprávať na náklady dotknutých jednotlivcov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. mája 2025

Jana Baricová
predseda senátu